

Startnotitie Culturele Kaders: herijking van de Cultuurnota Heerenveen 2007-2017

Aanleiding

In de vergadering van 21 december 2015 heeft de gemeenteraad bij haar besluitvorming over 'Richtinggevende kaders culturele functies gemeente Heerenveen' besloten, "Het college op te dragen, ter voorbereiding van een nieuwe cultuurnota, in het voorjaar van 2016 een startnotitie culturele kaders te formuleren en deze voor te leggen aan de raad."

De huidige cultuurnota loopt tot 2017 maar is nu aan herijking toe:

- Het huidige beleid is deels achterhaald of reeds uitgevoerd (zie paragraaf 2. 'Opdracht' hieronder).
- De net door de raad vastgestelde richtinggevende kaders culturele functies voor de vier gesubsidieerde, professionele culturele instellingen dienen geïntegreerd te worden in nieuw cultuurbeleid;
- De professionele culturele instellingen hebben onlangs een convenant afgesloten als basis voor een nauwere samenwerking op basis van een gezamenlijke culturele agenda;
- Het Museum Belvédère en het Festival Oranjewoud hebben aan de gemeente aangegeven een beroep te willen doen op structurele financiële steun van de gemeente;
- Er zijn belangrijke ontwikkelingen op het gebied van cultuur waar de gemeente over actueel beleid dient te beschikken om daarop effectief in te spelen en keuzes te maken. Bijvoorbeeld de veranderingen in culturele functies door digitalisering / sociale media en de effecten van de participatiemaatschappij / netwerk samenleving;
- Het belang om effectief te anticiperen op de mogelijkheden in verband met Culturele Hoofdstad 2018;
- De 'culturele loopbaan' die als leidende principe is gekozen op het gebied van kunst- en cultuureducatie bij het oprichten van Ateliers Majeur in 2010 dient te worden geïntegreerd in het cultuurbeleid;
- Er dient rekening te worden gehouden met de beweging 'eigen kracht';
- De strategische context is veranderd ten opzichte van 2007. De bezuinigingen op cultuur in de afgelopen jaren door de gemeente maar ook door de provincie en het rijk hebben een impact vooral op de gesubsidieerde culturele instellingen. Cultuurbeleid van het rijk is onlangs herijkt en de provincie Fryslân is bezig met het opstellen van een provinciale beleidsbrief cultuur (samen met sport, taal en onderwijs) voor de periode 2016-2020;
- De huidige cultuurnota dateert van de tijd vóór de gemeentelijke herindeling met Boarnsterhim en De Fryske Marren per 1 januari 2014. Herijkt cultuurbeleid is nodig voor de nieuwe gemeente.

In deze Startnotitie wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan:

1. Opdrachtgever
2. Opdracht
3. Beleidscontext
4. Doelstellingen, uitgangspunten en randvoorwaarden
5. Keuzes en dilemma's
6. Communicatie en participatie
7. Kosten en risico's
8. Planning

1 Opdrachtgever

Bestuurlijke opdrachtgever namens het college is wethouder Hans Broekhuizen: ambtelijke opdrachtgever is Marion Mulder, hoofd afdeling Samenleving.

2 Opdracht

Het gaat om herijking voor de periode 2016-2021 van het huidige cultuurbeleid, 'Op Maat', de Kunst- en Cultuurnota Heerenveen 2007-2017. Een korte evaluatie van deze nota maakt onderdeel uit van deze herijking: wat is bereikt; wat is inmiddels uitgevoerd; wat is verouderd / achterhaald; en wat is nog actueel.

Als onderlegger van deze herijking dient in het begin een SWOT-analyse te worden uitgevoerd ten aanzien van het de huidige culturele infrastructuur cq alle facetten van het culturele aanbod in de gemeente.

In deze Startnotitie zijn de uitgangspunten, doelstellingen en randvoorwaarden opgenomen die van toepassing zijn bij het nieuwe cultuurbeleid.

In het herijkte beleid dient onder andere aandacht te worden besteed aan:

- Het belang van cultuur voor de (bewoners van de) gemeente Heerenveen, waaronder het imago en economische ontwikkeling, en de bijdrage van zowel de professionele culturele instellingen als de amateurverenigingen hieraan;
- De belangrijkste trends en ontwikkelingen op het gebied van cultuur en de beleidscontext;
- De evaluatie van de cultuurnota en de uitkomsten van de SWOT-analyse (zie hierboven);
- Het integreren van de vastgestelde richtinggevende kaders culturele functies en het samenwerkingsconvenant tussen de professionele culturele instellingen;
- De richting voor wat betreft belangrijke dilemma's en issues waar de gemeente voor staat op het gebied van cultuurbeleid (zie paragraaf 5 hieronder);
- Een uitvoeringsprogramma 2016-2021;
- Financiële aspecten cq (her)oriëntatie gemeentelijke financiële ondersteuning van de culturele sector in de gemeente.

Het nieuwe cultuurbeleid 2016-2021 dient uiterlijk eind oktober 2016 gereed te zijn in de vorm van een rapportage die ter besluitvorming voorgelegd zal worden aan de gemeenteraad. Het nieuwe cultuurbeleid dient breed gedragen te worden door de Heerenveense samenleving en in het bijzonder door partijen die betrokken zijn bij cultuur. Verder dient het beleid aan te sluiten bij andere aspecten van gemeentebestuur.

Externe opdracht

Wij beschikken niet over eigen personeelscapaciteit om bij te dragen aan deze opdracht, behalve bij de begeleiding.

De herijking van het cultuurbeleid zal daarom worden uitgevoerd door een extern bureau(s). Hierbij maken we onderscheid tussen de volgende onderdelen van de opdracht:

1. SWOT-analyse cultuur in de gemeente (inclusief evaluatie van de huidige Cultuurnota)
2. Communicatie- en participatietraject (zie paragraaf 6)
3. Projectleiderschap en opstellen rapportage.

De opdrachtverlening zal plaatsvinden via een marktconsultatie.

In de offerte voor het herijken van het cultuurbeleid dient te worden omschreven hoe de verschillende onderdelen van de opdracht aangepakt zullen worden en hoe de bevindingen opgenomen zullen worden in de rapportage ten aanzien van het nieuwe beleid.

De voorbereiding en uitvoering van het communicatie- en participatietraject (zie paragraaf 6) maken een belangrijk deel uit van de opdracht voor de herijking van het cultuurbeleid. In de offerte dient aangegeven te worden hoe dit deel van de opdracht aangepakt zal worden. Wij zullen hierbij als voorwaarde stellen dat communicatieprofessionals hiervoor worden ingezet.

3 Beleidscontext

Wettelijke context

Cultuur is geen wettelijke taak van de gemeente met uitzondering van de bibliotheek waar de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) sinds 1 januari 2015 van toepassing is. De Wsob geeft aanleiding tot en richting aan het herdefiniëren van het lokaal bibliotheekbeleid, onder meer door de maatschappelijke functies van de bibliotheek vast te leggen. De wet biedt een kader, maar laat de gemeenten alle ruimte om daarbinnen hun eigen bibliotheekbeleid in te vullen.

Strategisch beleid

Bij de herijking van het cultuurbeleid dient rekening te worden gehouden met:

- 'Uitgangspunten rijksbeleid cultuur 2017-2020'
- Adviezen van de Raad van Cultuur: 'Cultuurverkenning', juli 2014 en 'Agenda Cultuur 2017-2020 (en verder)', april 2015
- Provincie Fryslân: Collegeakkoord 2015-2019 'Met elkenien foar elkenien' en (in ontwikkeling) beleidsbrief 'Cultuur, taal, onderwijs en sport 2017-2020'.

Gemeentelijk beleid

Op 21 december 2015 heeft de gemeenteraad de richtinggevende kaders culturele functies vastgesteld. Het gaat hierbij om de functies die worden uitgevoerd door de vier professionele, gesubsidieerde instellingen, namelijk kunst- en cultuureducatie (Ateliers Majeur), streekmuseum (Museum Heerenveen), bibliotheek (Bibliotheken Mar en Fean, Heerenveen) en professioneel theater (Posthuis Theater).

In de richtinggevende kaders gaat het om zowel de gezamenlijke cultuurthema's:

- cultuureducatie
- sociaal domein
- ontmoetingsfunctie

als de vier afzonderlijke culturele functies (zie alinea hierboven).

De vier gesubsidieerde culturele instellingen hebben onlangs een convenant afgesloten waarin ze aangeven hoe zij de samenwerking cq de gezamenlijke cultuurthema's gaan aanpakken.

Naast de richtinggevende kaders culturele functies dient bij de herijking van het cultuurbeleid rekening te worden gehouden met andere aspecten van gemeentebestuur die direct en indirect te maken hebben met cultuurbeleid, bijvoorbeeld:

- Het sociale domein
- Evenementenbeleid
- Heerenveen Stad van Sport
- (maatschappelijk) accommodatiebeleid
- Eigen Kracht
- Heerenveen 'n Gouden Plak.

4 Doelstellingen, uitgangspunten en randvoorwaarden

Doel(stellingen)

Het hoofddoel conform de richtinggevende kaders culturele functies (t.a.v. de professionele, gesubsidieerde culturele instellingen) is bij de herijking van cultuurbeleid ook van toepassing, namelijk:

"Heerenveen wil zich profileren als een gemeente waar alle inwoners cultuur in z'n verschillende facetten kunnen beleven. We willen de belevingswaarde van kunst en cultuur voor Heerenveen maximaal benutten. Hierbij geven we vorm aan de maatschappelijke, economische en sociale waarde van cultuur voor onze inwoners en de regio.

Waarvoor het volgende nodig is:

- Een culturele infrastructuur die een toekomstbestendig en duurzaam karakter heeft.
- Een duidelijker cultuurprofiel Heerenveen.
- Versterking van de culturele functie(s) en de daarbij behorende culturele infrastructuur.
- Meer verbinding / samenwerking tussen de culturele functies en de cultuurorganisaties die moet leiden tot meer synergie.
- Nieuwe verdienmodellen en financieringsvormen die (beter) passen bij het aanbieden van cultuur in de moderne maatschappij."

Aanvullend hierop dient rekening te worden gehouden met de volgende doelstellingen:

- Behoud cq versterking van de rol van Heerenveen als regionaal centrum voor cultuur in de provincie
- Inspelen op kansen die zich voordoen in het kader van Lwd-Frl 2018;
- Optimaal benutten van cultuur in het sociale domein (bijdrage aan sociale cohesie/leefbaarheid en zelfontplooiing van inwoners);
- Optimale afstemming van cultuur met onderwijs in de gemeente
- Optimale afstemming met andere beleidsterreinen van de gemeente die raakvlakken hebben met cultuurbeleid
- Inspelen op de demografische ontwikkelingen (bijvoorbeeld vergrijzing).

Uitgangspunten

De uitgangspunten conform de richtinggevende kaders culturele functies (t.a.v. de professionele, gesubsidieerde culturele instellingen) zijn bij de herijking van cultuurbeleid ook van toepassing, namelijk:

- "Sterke culturele functies cq een aantrekkelijk cultureel aanbod dat aansluit bij de behoefte van de inwoners van de gemeente.
- Functies zijn leidend, organisaties/instellingen en accommodaties volgend. Financiën worden vooral ingezet voor de functie.
- Toekomstbestendige culturele functies.
- De culturele functies moeten geleverd worden tegen zo efficiënt mogelijk inzet van gemeenschapsmiddelen."

Aanvullend hierop dient rekening te worden gehouden met de volgende uitgangspunten: (conform het raadsbesluit van 21 december 2015)

- Het Posthuis Theater wordt (voorlopig) niet verzelfstandigd.
- De vier professionele, gesubsidieerde culturele instellingen zullen samenwerken conform het door hen in oktober 2015 afgesloten convenant.

Randvoorwaarden

Wettelijk

Bibliotheekwet 2015 (zie paragraaf 3 hierboven).

Samenwerking

Voortzetting cq versterking van de samenwerking tussen de professionele culturele partners onderling en tussen de gemeente en de professionele culturele partners.

Financieel

Financiële randvoorwaarde is de bijdrage van de gemeente aan cultuur conform de reeds vastgestelde begroting. Dat betekent, dat er primair eenerschikking binnen de bestaande middelen dient plaats te vinden.

Accommodaties / huisvesting

Bij eventuele voorstellen die betrekking hebben op de huidige huisvesting van de culturele instellingen dient een gezonde financiële oplossing opgenomen te worden voor de desbetreffende accommodaties.

Rol gemeente

Faciliterend en stimulerend: in relatie tot de vier fases van de culturele loopbaan richt de gemeente haar financiële steun op fases 1 en 2, 'prikkelen, kennismaken, aanraken' en 'oriënteren'.

De gemeente speelt een regierol ten aanzien van de professionele culturele partners in de gemeente.

De gemeente draagt zorg voor het integreren van cultuurbeleid in het bredere beleidsveld.

5 Keuzes en dilemma's

Belangrijke thema's en discussiepunten vloeien voort uit de SWOT-analyse, de evaluatie van het huidige beleid en bestaande beleidsstukken en uit het communicatie- en participatietraject. Vooraf noemen we in deze Startnotitie enkele keuzes en dilemma's die bij deze herijking überhaupt aandacht moeten krijgen, bijvoorbeeld:

i) Lwd-Fryslân 2018:

Hoe zorgen we ervoor dat Heerenveen optimaal aansluit bij cq profiteert van de kansen die zich voordoen bij Lwd-Fryslân 2018, zowel in 2018 als structureel?

ii) Museum Belvédère:

Het Museum Belvédère is een regionale / landelijke cultuurvoorziening die van belang is voor de Heerenveense economie en in relatie tot het landschap Oranjewoud. Het Museum Belvédère heeft aan de gemeente structurele financiële steun gevraagd. Welke rol ziet men voor het Museum Belvédère in het culturele aanbod van Heerenveen?

Festival Oranjewoud:

Het Festival Oranjewoud heeft aan de gemeente structurele financiële steun gevraagd. Welke rol zou het Festival Oranjewoud kunnen vervullen in de (gezamenlijke) culturele agenda van Heerenveen?

iii) Kunst in de openbare ruimte:

Kunst in de openbare ruimte zou bij kunnen dragen aan het imago cq de identiteit van Heerenveen maar er ontbreken nu zowel beleid als investeringsmiddelen hiervoor. Bij de herijking van cultuurbeleid dienen de mogelijkheden van kunst in de openbare ruimte nader te worden verkend.

iv) Ondersteunen (kleine) meerjarige maatschappelijke cultuurinitiatieven:

Vanuit de subsidie "Leefbaarheid en Meedoen" kunnen maatschappelijke initiatieven (als ze voldoen aan de voorwaarden) een eenmalige gemeentelijke subsidie krijgen. Een aantal cultuurinitiatieven hebben een doorlopend karakter, zoals Feandichter, open monumentendag, 4 en 5 mei viering. Deze categorie heeft behoefte aan meerjarige

zekerheid ten aanzien van gemeentelijke ondersteuning. Voorstel is om deze limitatief te benoemen.

v) Amateurverenigingen:

Hoe kan de gemeente haar faciliterende rol ten aanzien van amateurverenigingen het beste vervullen? Het voorbeeld van een 'cultuurplatform' met verschillende pleinen voor de verschillende type kunst en cultuur kan hierbij interessant zijn.

vi) Cultureel klimaat:

Hoe kunnen we het culturele klimaat in de gemeente optimaal stimuleren? Welke rollen hebben de verschillende partijen hierbij?

vii) Optimale bijdrage van cultuur in het sociaal domein:

Bijvoorbeeld hoe zorgen we ervoor dat ook de kwetsbare groepen in de samenleving meer in aanraking komen met cultuur en dat cultuur kan bijdragen aan zelfontplooiing van deze doelgroep? En hoe zorgen we ervoor dat hun culturele talenten ten goede kunnen komen aan de gemeenschap in Heerenveen?

viii) De Heerenveense School als cultuurcentrum:

De Heerenveense School heeft nu een belangrijke functie op het gebied van cultuur in het centrum van Heerenveen. Willen we dit borgen en eventueel versterken binnen de financiële mogelijkheden?

ix) Samenwerking tussen de professionele instellingen:

In hun convenant van november 2015 geven de vier professionele gesubsidieerde culturele instellingen aan hoe ze samen willen werken door bijvoorbeeld een gezamenlijke culturele agenda Heerenveen te maken en gezamenlijk op te trekken. Hoe kunnen we deze samenwerking het beste borgen in het nieuwe cultuurbeleid?

x) Kunst- en Cultuureducatie:

In de richtinggevende kaders culturele functies geven we aan dat ten aanzien van cultuureducatie de vraagkant vanuit het onderwijs bepalend moet zijn. In het nieuwe cultuurbeleid dient aangegeven te worden hoe deze insteek het beste vormgegeven kan worden. In dit verband dient ook te worden gekeken naar de mogelijkheden voor het vooral decentraal cq 'op locatie' aanbieden van cultuureducatie.

xi) Bibliotheeklocaties:

Bij de herijking van cultuurbeleid dient aandacht te worden besteed aan:

- De trend naar (grotere) concentratie van bibliotheekvoorzieningen in de grotere kernen en in dit verband het borgen van de bibliotheekvoorzieningen in de dorpen Jubbega en Akkrum
- Of de bibliotheek in de toekomst minder fysieke ruimte nodig zal hebben.

6 Communicatie en Participatie

Cultuur in zijn verschillende facetten treft veel verschillende partijen cq doelgroepen in de Heerenveense samenleving. Bij de herijking van cultuurbeleid voor de komende vijf jaar willen we de verschillende doelgroepen consulteren over bijvoorbeeld:

- Wat vinden zij belangrijk op het gebied van cultuur in de gemeente, ook met het oog op de toekomst?
- Wat kunnen en willen mensen zelf doen en wat verwachten ze van de gemeente, ook met het oog op het verdelen van de beperkte middelen van de gemeente die hiervoor beschikbaar zijn?
- Hoe kunnen we ervoor zorgen dat zoveel mogelijk van de inwoners in aanraking komen met cultuur?

- Hoe kijkt men tegen de rol aan van de professionele instellingen in de gemeente enerzijds en de amateurverenigingen anderzijds?
- Wat kunnen inwoners zelf betekenen voor de cultuurontwikkeling in de gemeente en voor het cultuurbeleid? Wat kunnen wij van hen vragen?
- Punten uit paragraaf 5 hierboven komen hierbij ook aan de orde.

Bij de doelgroepen gaat het om:

- inwoners
- het 'amateur cultuurveld'
- belangengroeperingen en stakeholders die nauw betrokken zijn bij cultuur in de gemeente
- de professionele culturele instellingen in de gemeente.

Daarnaast zal in het kader van het communicatie- en participatietraject de gemeenteraad ook worden geconsulteerd, bijvoorbeeld door een informele bijeenkomst met de leden van de commissie SAZA te organiseren. Ook de participatieraad zal worden betrokken.

De volgende kaders zijn hier van toepassing:

- Er is de afgelopen periode substantieel bezuinigd op de subsidies van de gemeente voor cultuur maar verwacht wordt dat de komende jaren het totale bedrag voor cultuur ongeveer gelijk zal blijven;
- De gemeente heeft lopende contractuele verplichtingen met Bibliotheken Mar en Fean, Ateliers Majeur, Museum Heerenveen en het Posthuis Theater;
- De uitgangspunten, doelstellingen en randvoorwaarden in deze Startnotitie en de vastgestelde richtinggevend kaders culturele functies (t.a.v. de professionele, gesubsidieerde culturele instellingen);
- In het kader van het manifest 'eigen kracht' wil de gemeente samen met het maatschappelijk veld (cq amateurverenigingen) verkennen hoe initiatieven vanuit de samenleving het beste kan worden gefaciliteerd.

Binnen deze kaders zullen de bevindingen van het communicatie- en participatietraject als input dienen voor deze herijking. De mogelijkheden dienen voorafgaand aan het participatietraject aan de inwoners/stakeholders te worden gecommuniceerd.

Wij stellen een 'kort maar krachtig' participatietraject voor. We willen dat er optimaal gebruik wordt gemaakt van de eigentijdse communicatiemiddelen zoals sociale media en zoveel mogelijk wordt aangesloten bij culturele activiteiten. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een cultuurmaand in september die aan kan sluiten bij de gezamenlijke culturele agenda die de professionele culturele instellingen momenteel ontwikkelen. Een specifiek voorbeeld hierbij is een initiatief voor burgerparticipatie dat momenteel door Bibliotheken Mar en Fean in het kader van 'Innovatielab Friese bibliotheken' wordt uitgewerkt.

De voorbereiding en uitvoering van het communicatie- en participatietraject zullen een belangrijk onderdeel vormen van de opdracht voor de herijking van het cultuurbeleid. Bij de offerte verwachten we een plan voor het communicatie- en participatietraject. Rekening houden met de punten hierboven in deze paragraaf dient in dat plan onder andere aandacht te worden besteed aan punten zoals:

- wat wordt gevraagd van inwoners en stakeholders en wat hebben we te bieden?
- welke rol hebben zij in het participatietraject?
- vragen we hun mening of willen we dat ze meedenken of meewerken?
- welke verwachtingen hebben ze, welke scheppen we en hoe gaan we daarmee om?

7 Kosten en risico's

Interne personeelsinzet valt binnen de reguliere werkzaamheden van de betrokken medewerkers. Er is alleen interne personeelscapaciteit op dit beleidsterrein voor het begeleiden van deze opdracht. De gemeente is dus afhankelijk van een externe opdracht om het besluit van de raad op 21 december 2015 uit te kunnen voeren.

Externe opdracht - zie paragraaf 2 hierboven

Risico's

De planning (zie paragraaf 8 hieronder) laat geen ruimte over voor vertraging bij de verschillende onderdelen.

8 Planning

2016

8 maart:	behandeling startnotitie in B&W
7 april:	behandeling startnotitie commissie SAZA
18 april:	besluitvorming startnotitie (en kredietaanvraag) raad.
mei:	opdrachtverlening aan extern bureau
juni-aug:	bureauonderzoek en voorbereidingswerkzaamheden extern bureau
sep:	communicatie en participatie
okt:	opstellen rapportage + terugkoppeling naar samenleving
7 nov:	voorleggen herijkt cultuurbeleid aan B&W
8 dec:	behandeling herijkt cultuurbeleid commissie SAZA
19 dec:	besluitvorming herijkt cultuurbeleid raad.